

грудня 2025 року, м. Херсон). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2025. С. 64-67.

4. Дембіцька С. В., Сіверт І. І. Цифрова доступність в освіті: виклики та перспективи. *Педагогіка безпеки*. 2024. Том 9, № 2. С. 57-63.

5. Дембіцька С. В. Сугерування штучним інтелектом вибору індивідуальної освітньої траєкторії: психологічний аспект. *Наукові записки Малої академії наук України*. 2024. № 3 (31). С. 13-20.

6. Дембіцька С. В., Кобилянська І. М. Формування методичної компетентності майбутніх фахівців з професійної освіти в умовах цифрової трансформації освіти. LV Всеукраїнська науково-технічна конференція факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії (2026). <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fitki/all-fitki-2026/paper/view/26497>

7. Дембіцька С. В., Формування академічної мотивації студентів вищих навчальних закладів у контексті цифрової трансформації освітнього простору. *Наукові записки Малої академії наук України*. 2025. № 2(33). С. 13-24.

8. Сіверт І. І., Дембіцька С. В., Корчовий М. В. Перспективи розвитку цифрової доступності освітніх ресурсів у вищій освіті. *Educating for Tomorrow: Ukrainian Values in Global World: Conference Proceedings & Resolutions*. Thompson Rivers University, Kamloops, Canada, 7-9 February 2025. С. 96-100.

ШУРИН Олена

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри технологічної, професійної освіти та цивільної безпеки
Рівненського державного гуманітарного університету*

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сучасний розвиток освітньої системи України відбувається в умовах глобалізації, цифрової трансформації та інтеграції у європейський освітній простір, що зумовлює необхідність переосмислення підходів до професійної підготовки педагогічних кадрів. Особливо це стосується майбутніх учителів технологічної та професійної освіти, діяльність яких безпосередньо пов'язана з формуванням практичних умінь, інженерного мислення, технологічної культури та готовності до інноваційної діяльності.

Актуальність дослідження зумовлена впровадженням компетентнісного підходу як методологічної основи реформування освіти, закріпленої в Законі України «Про освіту» та Концепції Нової української школи. У межах цієї парадигми результат освіти визначається не обсягом засвоєних знань, а сформованістю здатності діяти в реальних життєвих і професійних ситуаціях.

Аналіз наукових досліджень свідчить, що проблема компетентнісного підходу є предметом активного вивчення. Українські науковці (О. Овчарук, Н. Бібік, В. Кремень, С. Гончаренко та ін.) розглядають компетентності як інтегровані результати навчання, тоді як зарубіжні дослідники (L. Darling-

Hammond, A. Schleicher, J. Voogt) акцентують увагу на міждисциплінарності, гнучких навичках і здатності до навчання впродовж життя. Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання системного впровадження компетентнісного підходу у підготовці майбутніх учителів технологічної освіти з урахуванням специфіки галузі.

Мета статті полягає у всебічному аналізі теоретичних і практичних аспектів реалізації компетентнісного підходу у навчально-виховному процесі підготовки майбутніх учителів технологічної та професійної освіти, а також визначенні перспектив його розвитку.

У педагогічній науці поняття «компетенція» та «компетентність» мають різне змістове наповнення. Компетенція трактується як нормативно визначене коло повноважень, знань, умінь і навичок, необхідних для виконання певної діяльності. Натомість компетентність є особистісною характеристикою, що відображає здатність ефективно застосовувати набуті компетенції у практичній діяльності [1; 3].

Згідно з дослідженнями організації економічного співробітництва та розвитку та спеціалізованої установи ООН з питань освіти, науки і культури ЮНЕСКО «компетентність» розглядається як багатовимірна структура, що включає: когнітивний компонент (знання); операційний (уміння, навички); мотиваційно-ціннісний; соціально-поведінковий [4; 5]. Відтак, компетентність виступає інтегральним результатом освіти, що поєднує знання, досвід, цінності та здатність до рефлексії.

Відповідно до європейських рекомендацій та українських освітніх стандартів, ключові компетентності є універсальними і необхідними для самореалізації особистості. Особливого значення для майбутніх учителів технологій набувають інноваційна та підприємницька компетентність, цифрова грамотність, екологічна свідомість, інженерне мислення та здатність до проектної діяльності. Ці компетентності забезпечують готовність майбутніх педагогів до роботи в умовах технологічно професійного освітнього середовища.

Реалізації компетентнісного підходу у підготовці майбутніх учителів технологій має інтегративний характер і поєднує педагогічну, технологічну, інженерну, дизайнерську підготовку, проектну діяльність та цифрові компетентності. Зміст навчання орієнтується на формування здатності планувати та організовувати освітній процес, використовувати сучасні технології навчання, розробляти навчальні проекти та здійснювати оцінювання результатів навчання.

Компетентнісний підхід реалізується через активні методи навчання, зокрема: проблемно-пошукові; кейс-метод; проектну діяльність та дослідницьке навчання [2].

Проблемно-пошукові методи (проблемний виклад, частково-пошуковий (евристичний), дослідницький) ґрунтуються на створенні проблемних ситуацій, які спонукають здобувачів освіти до самостійного пошуку знань і способів їх застосування. Їх основою є принцип когнітивного конфлікту, що активізує мислення та пізнавальну діяльність. Серед переваг даних методів виділяємо формування критичного мислення, розвиток аналітичних умінь, стимулювання пізнавальної мотивації та наближення навчання до реальних професійних

ситуацій. Здобувачі освіти самостійно аналізують варіанти вирішення проблемної ситуації та моделюють рішення та обґрунтовують свій вибір. Водночас дана група методів потребує значних витрат часу і високого рівня професійної підготовки викладачів.

Кейс-метод передбачає аналіз конкретних ситуацій (реальних або змодельованих), що відображають професійну діяльність. Його основна мета – формування здатності приймати рішення в умовах невизначеності. Ключовими характеристиками даної групи методів є наявність опису ситуації (кейс), багатоваріантність рішень, колективне обговорення та аргументація позиції. У процесі використання кейс-методів у здобувачів освіти розвивається професійне мислення, формуються комунікативні компетентності, вони навчаються прийняттю рішень та відбувається процес інтеграції теорії і практики. Водночас, виникають певні труднощі з оцінюванням індивідуального внеску учасників.

Проектна діяльність – це організація навчання через виконання практично значущих завдань (проектів), які мають конкретний результат. Серед основних ознак проектної діяльності виділяємо орієнтацію на кінцевий продукт, інтеграцію знань, самостійність і відповідальність здобувачів освіти та тривалість у часі. Використання методу проектної діяльності сприяє формування ключових і професійних компетентностей здобувачів освіти, розвитку їх творчості, інтеграції міждисциплінарних знань. Окрім потреби значних часових ресурсів при проектній діяльності спостерігається також нерівномірний розподіл участі здобувачів освіти, зокрема, коли мова йде про групову чи командну роботу.

Дослідницьке навчання передбачає залучення здобувачів освіти до науково-дослідної діяльності, що моделює реальний процес наукового пізнання. Основними ознаками дослідницької роботи виступають формулювання гіпотези дослідження, власне сам процес проведення експерименту та аналіз його результатів, а також формулювання висновків. Дослідницьке навчання сприяє розвитку наукового мислення, формуванню дослідницьких компетентностей, підготовці до інноваційної діяльності та розвитку самостійності. Водночас такі методи навчання потребують певного ресурсного забезпечення та передбачають компетентний методичний супровід педагога та високий рівень мотивації здобувачів освіти.

Всі розглянуті методи відповідають компетентнісному підходу, сприяють формуванню професійних і ключових компетентностей та забезпечують активну позицію здобувача освіти. Водночас кожен із них має свою дидактичну специфіку: проблемно-пошукові методи – орієнтовані на розвиток мислення; кейс-метод – на прийняття рішень у професійних ситуаціях; проектна діяльність – на створення практичного продукту; дослідницьке навчання – на формування наукового стилю мислення.

У процесі підготовки майбутніх учителів технологій для розвитку професійних компетентностей майбутніх фахівців ефективними є наступні види проектної діяльності:

- навчальні проєкти – створення виробів (одяг, декоративні об'єкти, технічні моделі);
- STEM-проєкти – розробка робототехнічних систем, інтегрованих курсів;
- педагогічні стартапи – створення авторських освітніх продуктів.

Компетентнісний підхід є стратегічною основою модернізації підготовки майбутніх учителів технологічної та професійної освіти. Його реалізація сприяє формуванню професійної компетентності, інноваційності та готовності до безперервного навчання. Компетентнісний підхід виступає не лише концептуальною основою модернізації освіти, а й системоутворювальним чинником оновлення змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів технологічної та професійної освіти. Його впровадження забезпечує перехід від знаннево-репродуктивної моделі навчання до діяльнісно-результативної, орієнтованої на формування здатності ефективно діяти у складних, динамічних та професійно значущих ситуаціях.

Ефективна реалізація компетентнісного підходу можлива лише за умов цілеспрямованої трансформації змісту освіти, який має бути структурований на засадах міждисциплінарності, практико-орієнтованості та гнучкості.

Найбільш ефективними інструментами реалізації компетентнісного підходу є активні методи навчання, зокрема проблемно-пошукові, кейс-метод, проєктна діяльність і дослідницьке навчання. Їх комплексне використання дозволяє: активізувати пізнавальну діяльність здобувачів освіти, сформувати навички критичного мислення та прийняття рішень, забезпечити зв'язок теоретичної та практичної підготовки та розвинути здатність до самостійної та командної роботи.

Відтак, компетентнісний підхід виступає ефективним інструментом підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів технологій, забезпечуючи їхню готовність до інноваційної педагогічної діяльності, адаптивність до змін та конкурентоспроможність на сучасному ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Овчарук О. В. Компетентнісний підхід в освіті: загальноєвропейські підходи. Київ: К.І.С., 2018.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: реалії та перспективи. Київ: Педагогічна думка, 2017.
3. Кремень В. Г. Філософія освіти. Київ: Грамота, 2019.
4. OECD. The Future of Education and Skills 2030. Paris : OECD Publishing, 2019.
5. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals. Paris : UNESCO, 2017.